

Преглед на годишния доклад на Европейската комисия за 2024 г. относно дейността на Мрежата за предупреждение и сътрудничество

Настоящият доклад предоставя подробен анализ на дейността на **Мрежата за предупреждения и сътрудничество (ACN)** на Европейската комисия за 2024 г.

Мрежата за предупреждения и сътрудничество представлява интегрирана система за координация на действията по безопасност в агрохранителната верига на Европейския съюз (ЕС) и обединява няколко специализирани мрежи и органи. Основната ѝ цел е да улеснява обмена на административна информация и сътрудничеството между държавите членки при официалния контрол в агрохранителния сектор.

Обменът на информация в мрежата се осъществява чрез информационната платформа **iRASFF (ИТ платформа)**, чрез която се разпространяват уведомления между участниците. В зависимост от конкретния казус, ACN използва различни модули на платформата, включително:

- **Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)** – основен инструмент за обмен на информация относно рискове за общественото здраве, свързани с храни и фуражи;
- **Мрежа за административна помощ и сътрудничество (AAC)** – осигурява координация при нарушения и необходимост от съвместни действия между компетентните органи;
- **Мрежа за борба с измамите в агрохранителната верига (FFN)** – за обмен на информация между държавите членки на ЕС с цел откриване и предотвратяване на измами и умишлени нарушения в хранителния сектор.
- **Модулът за здраве на растенията (PHN), мрежата за хуманно отношение към животните (AWN) и новосъздадената мрежа за домашни любимци (PAN)** допълват общата рамка за контрол и сигурност в агрохранителния сектор.

Функционирането на ACN чрез платформата iRASFF е регламентирано в **Регламент (ЕС) 2019/1715¹**, който установява правната и техническата рамка на Информационната система за управление на официалния контрол (**IMSOC**) и за обмен на данни в областта на безопасността на храните и фуражите, здравето на животните и растенията, както и хуманното отношение към животните.

През 2024 г. е постигнат значителен напредък в цифровизацията и внедряването на изкуствен интелект чрез разработване на платформата **TraceMap** – иновативен инструмент за проследяване и свързване на данни, който подпомага контролните органи. Платформата е интегрирана в Системата за управление на официалния контрол и се използва за

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/1715 на Комисията от 30 септември 2019 година за определяне на правила за функционирането на системата за управление на информацията относно официалния контрол и нейните компоненти (Регламент за IMSOC), *ОВ L 261, 14.10.2019, п. 37–96*

автоматизиране на обработката на голям обем данни, включително над 10 000 уведомления по ACN и 4 милиона документа обменени чрез системата TRACES² годишно. Това ускорява проследяването на храни, фуражи и живи животни, както и подпомага разследването на инциденти и борбата с измамите. По този начин се изгражда по-безопасна, устойчива и адаптивна хранителна система в ЕС.

Обработените уведомления в Мрежата за предупреждения и сътрудничество са достигнали **9 460**, което представлява **8% ръст спрямо 2023 г.**, като **5 250** от тях са регистрирани в системата RASFF – **12% увеличение** спрямо предходната година. Тези данни отразяват устойчива ангажираност на държавите членки към гарантиране на прозрачност и безопасност във всички етапи на хранителната верига.

Дейността на ACN обхваща обмена на информация, свързана с безопасността на храните, фуражите, контактните материали, здравето и хуманното отношение към животните, растителната защита, както и предотвратяването на измами в агрохранителния сектор. Сред **най-активните** докладващи държави са **Германия, Нидерландия и Италия**.

България е допринесла с **307 уведомления**, което подчертава ефективността на сътрудничеството между държавите членки в рамките на интегрираната система за безопасност на храните в ЕС.

Графика 1: Брой уведомления по държави – 2024 г.

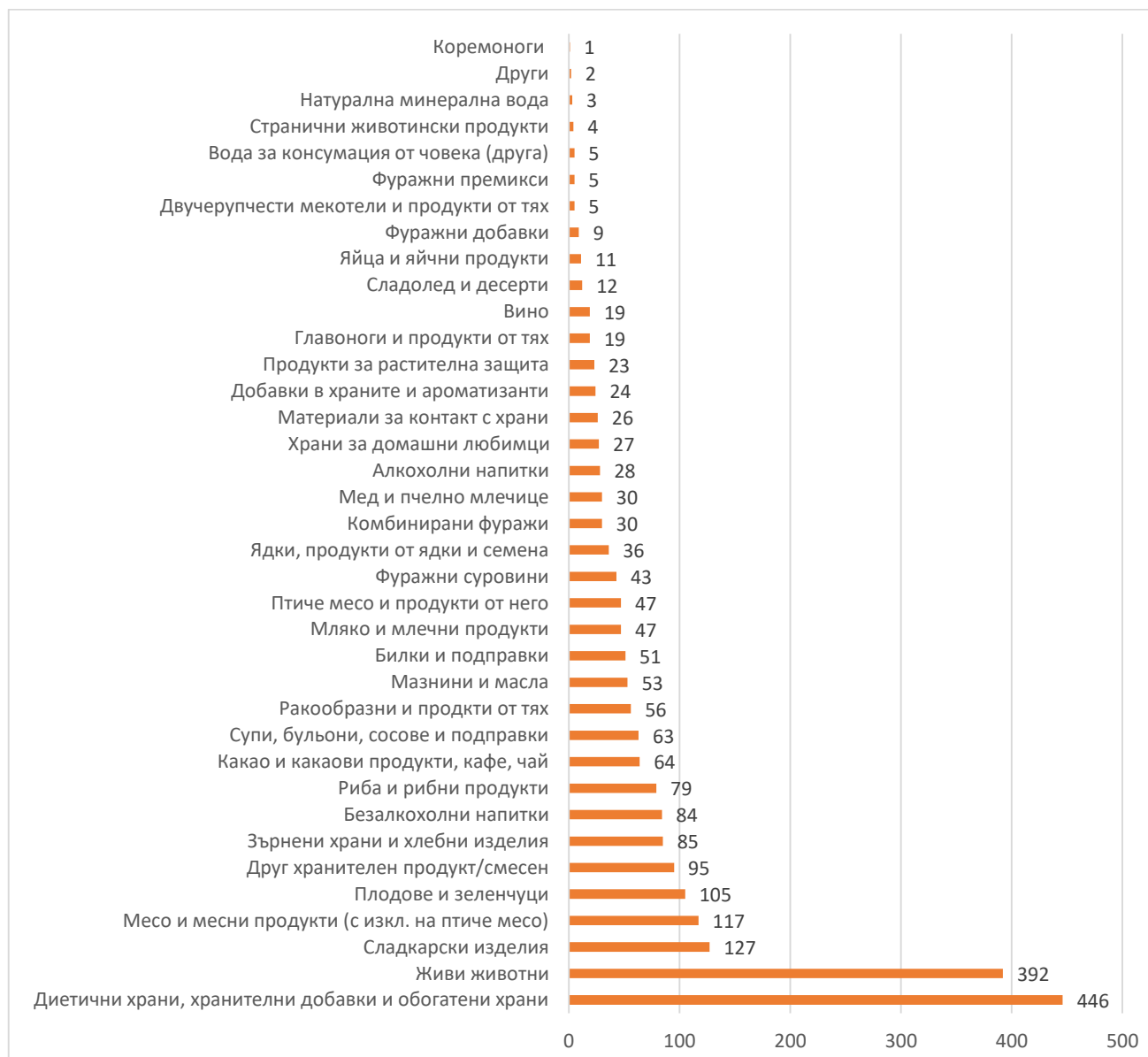
В отговор на нуждата от повишена ефективност в комуникацията между органите, през изминалата година са създадени **две нови мрежи** – **за хуманно отношение към животните и за домашните любимци**, които оптимизират обмена на информация и способстват за по-доброто прилагане на европейското законодателство.

През разглеждания период е въведена нова терминология, както и категоризация на съмненията за измами. Те се класифицират в три основни категории: **фалшифициране на продукти, подправяне на записи и други несъответствия**. Тези категории са дефинирани въз

² TRACES е електронна система на Европейския съюз за управление и проследяване на движението на живи животни, хранителни продукти и фуражи с цел гарантиране на безопасността и съответствието със законодателството.

основа на европейското законодателство, наръчника на Codex Alimentarius за предотвратяване и контрол на измамите с храни (CCFICS) и Европейския комитет за стандартизация (CEN).

Комисията регулярно публикува месечни доклади, които представят предполагаеми случаи на измами в хранително-вкусовия сектор. Тези доклади акцентират върху трансгранични несъответствия, които са били установени и споделени чрез ACN като потенциални измами. Публикуването на тези доклади подпомага държавите членки при прилагането на контрол, базиран на оценка на риска, и предоставя ценна информация на предприятията за хранителни продукти, за да оценят тяхната уязвимост към измамни и подвеждащи практики.

Графика 2. Брой случаи, маркирани като съмнение за измама по продуктова категория (с изключение на остатъци от пестициди) през 2024 г.

През 2024 г. компетентните органи на ЕС са извършили 147 координирани операции за засилен граничен контрол на храни от животински произход, зародишни продукти, странични животински продукти и съставни продукти. От тях 40 случая са установили несъответствия, които биха могли да се квалифицират като измама – например наличие на антимикробни вещества, забранени за употреба в храни и при животни, предназначени за храна, най-вече в рибни продукти и скариди. Най-често докладваните страни са **Турция, Китай и Индия**.

1. Анализ на нотификациите в Мрежата за предупреждения и сътрудничество за 2024 г.

Този раздел предоставя анализ на най-често докладваните проблеми, като процентите са изчислени спрямо общия брой уведомления, свързани с храни, фуражи и материали, предназначени за контакт с храни.

1.1 Храни

1.1.1 Плодове и зеленчуци

През 2024 г. плодовете и зеленчуците представляват 16% (1479 бр.) от уведомленията в ACN, което ги прави най-често докладваната категория от всички продукти. Повечето от случаите (около 66%) включват възможни рискове за здравето, включително опасности като **остатъци от пестициди, микотоксини, патогенни микроорганизми, тежки метали, замърсители на околната среда и други замърсители.**

Най-честият проблем, както и в предходни години, продължават да бъдат **остатъците от пестициди**. Продукти като **портокали, лозови листа, манго и пипер** редовно присъстват в уведомленията. Най-разпространените активни вещества, засичани като пестицидни остатъци, са хлорпирифос, ацетамиприд и диметоат, които се откриват в различни пресни продукти. **Лозовите листа** се оказват особено проблематични – при тях често се откриват повече от десет различни пестицида, като само през 2024 г. са подадени 32 уведомления за този продукт.

След пестицидите, **втората** най-често докладвана **група замърсители са микотоксините** – вторични токсични метаболити продуцирани от микроскопични гъби (плесенни гъби) принадлежащи главно към родовете *Aspergillus*, *Penicillium* и *Fusarium*. Сред тях най-често се споменават **афлатоксини в смокини и охратоксин А в стафида**. По този начин и някои други сушени плодове също се оказват значителен източник на риск.

Важна част от тези уведомления се отнася до вносни продукти – **84% от сигналите** за плодове и зеленчуци касаят храни с произход **извън Европейския съюз**. Както в предишни години, **Турция** е най-често споменаваната страна на произход, особено при случаи със смокини, цитрусови плодове и пипер. **Египет** също заема важно място като източник, особено по отношение на портокалите и други цитрусови плодове. Индия и Китай също присъстват в статистиката, но с по-нисък брой уведомления.

Освен случаи на остатъчни количества от пестициди, надвишаващи максимално допустимите нива в ЕС, се съобщава за множество случаи на манипулиране на продукти с неразрешени добавки и прекомерна употреба на консерванти (**напр. бензоена киселина, серен диоксид, нитрати**). Допълнително са установени и случаи на фалшифициране на документи и други нарушения (като фалшифициран произход, заобиколен граничен контрол и непълна проследимост).

1.1.2 Ядки, продукти от ядки и семена

През разглеждания период ядките и продуктите от ядки са втората най-често докладвана категория в системата ACN, като представляват около 7% (657 бр.) от всички уведомления. В 91% от случаите са отчетени потенциални рискове за здравето. Най-сериозният проблем продължава да бъде замърсяването с **афлатоксини**, особено при **фъстъците**. Също така се съобщават случаи на микотоксини, **остатъци от пестициди** (като хлорпирифос и хлорат) свързани с шамфъстъците. **Сусамовите семена** също се отличават със значителен дял от сигналите (около 20%), главно заради **наличие на салмонела и липса на здравни**

сертификати. Основните страни на произход на проблемните продукти са извън ЕС, най-често **Турция, Египет и САЩ.** Турция и Египет са най-често свързвани с наличие на микотоксини в ядки – съответно в шамфъстъци и фъстъци.

1.1.3 Диетични храни, хранителни добавки и обогатени храни

В Европейската система за предупреждение през 2024 г., 7% (642) от уведомленията са свързани с диетични храни, хранителни добавки и обогатени храни. От тях 60% включват потенциални рискове за здравето, а близо **70% са маркирани като потенциална измама – най-често при онлайн продажби.** Най-често докладваните продукти са били хранителните добавки, CBD продукти и протеин на прах.

Основните проблеми включват:

- **Микробно замърсяване** с патогени като *Salmonella* и *Cronobacter sakazakii*;
- **Плесени** в продукти като сок от алое и спирулина;
- **Прекомерно съдържание на витамини** (напр. B6, D), с риск от предозиране;
- **Подвеждащи и недоказани здравни твърдения**, като "подпомага метаболизма", „полезен срещу депресия“ или "предотвратява тумори";
- **Неразрешени или недекларирани вещества**, включително силденафил³, йохимбин⁴, тонгкат али⁵, както и титанов диоксид (E 171), забранен в ЕС от 2022 г., поради генотоксичност.

Най-често проблемни са добавки за отслабване и стимулиране на либидото. Продуктите идват от различни държави – **Китай** доставя основно суровини, а **САЩ** – готови продукти с нерегламентирани съставки. **Нидерландия и Полша** продължават да бъдат свързвани с продукти, съдържащи **CBD**, които **все още нямат разрешение като нова храна в ЕС.**

1.1.4 Зърнени храни и хлебни изделия

Категорията „зърнени храни и хлебни изделия“ представлява около 6% (562) от всички уведомления в системата ACN, като 70% от тях са свързани с потенциални рискове за здравето.

Най-често съобщаваният проблем са **остатъци от пестициди** над допустимите нива, особено при **ориз басмати.** Следват **неправилно етикетиране** и **наличие на микотоксини** в продукти на основата на ориз и царевица.

Отчитат се и:

- **Естествени токсини** (напр. ергот и тропан алкалоиди);
- **Неразрешени вещества**, например E 110 (Sunset Yellow FCF) и E 928 (бензоил пероксид) в закуски и преработени храни;
- **Замърсители от производствения процес**, като акриламид и глицидилови естери в бисквити и хлябове.

³ Силденафилът е органично съединение, използвано в медицината за лечение на еректилна дисфункция.

⁴ Йохимбинът е индолов алкалоид, действащ като селективен α_2 -адреноблокатор, извлечан от дървото *Pausinystalia johimbe*. Известен е още от древността и е използван от египтяните като афродизиак, но последни проучвания показват, че няма такъв ефект върху хората.

⁵ *Eurycoma longifolia* Jack (известна като tongkat ali) е едно от добре познатите народни лекарства с афродизиачен ефект, както и при малария в Азия. Често се използва от културисти или други спортисти с убеждението, че съединението може да повиши нивата на тестостерон, което би подобрило представянето им.

Засегнатите продукти произхождат главно от **страни извън ЕС**, особено **Пакистан и Индия** (ориз), но има случаи и от ЕС, включително **Италия, Германия и Нидерландия** (напр. органично царевично брашно, пшенични ядки, киноа).

1.1.5 Билки и подправки

Около 4% (392) от уведомленията в ACN през 2024 г. са свързани с **билки и подправки**, като 81% от тях включват **потенциални рискове за здравето**.

Най-често засегнати са:

- **Риганът и кимионът** са сред най-често засегнатите подправки по отношение на замърсяване с **пиролизидинови алкалоиди**.

Кимионът (прах и семена) е особено често обект на уведомления, относно **остатъци от пестициди**, като в някои проби са установени **над 10 различни пестицида**. В приблизително 80% от случаите продуктите произхождат от Индия.

- **Индийско орехче и черен пипер** – поради наличие на **микотоксини** и **остатъци от пестициди**.

Седемдесет и шест процента (76%) от засегнатите продукти са с произход от **страни извън ЕС**, като най-често се споменават **Турция, Индия, Индонезия и Египет**. По отношение на случаи с **измами и несъответствия**, начело е **Израел**, следван от **Германия, Китай, Испания и Индия**.

1.1.6 Мазнини и масла

Категорията „мазнини и масла“ представлява около 3% (265) от всички уведомления в ACN. От тях 17% са свързани с **потенциални здравни рискове** поради **технологични замърсители** (напр. глицидилови естери и 3-MCPD в слънчогледово и палмово масло, гхи) и **замърсители от околната среда** (напр. наситени въглеводороди от минерално масло (MOSH) и ароматни въглеводороди от минерално масло (MOAH) в зехтин, палмово и кокосово масло). Докладвани са и няколко случая на **остатъци от пестициди над допустимите нива** – напр. **хлорпирифос** в зехтин и слънчогледово масло.

Около **83%** от уведомленията са свързани с **несъответствия и съмнения за измама**, включително **неправилно етикетиране и разминавания в документацията** относно произход, състав или предназначение. През 2024 г. особено засегнати са **слънчогледовото и соевото масло**, при които има **подозрения, че масла за технически цели се употребяват за хранителна употреба**.

*Зехтинът, особено **екстра върджин**, е високо ценен заради здравословните си качества и кулинарна стойност, което го прави уязвим на измами, особено на фона на скъпо и трудоемко производство и намалени добиви поради промяна в климатичните условия, или нападение от болести и неприятели (например бактерията *Xylella fastidiosa* причиняваща заболявания като Синдром на бързото увяхване на маслините - OQDS).*

*Комбинацията от висока пазарна стойност и затруднено производство създава предпоставки за заобикаляне на законодателството и намаляване на производствените разходи чрез нерегламентирани практики – като **смесване на автентичен зехтин с по-евтини растителни масла или използване на зехтин с по-ниско качество**.*

Неправилната класификация, подвеждащото етикетиране и умишленото фалшифициране на зехтина представляват риск за потребителите. Разграничаването между умишлени измами

и неволни несъответствия обаче често е предизвикателство, освен ако не е подкрепено с неоспорими доказателства – като лабораторно потвърдено наличие на чужди масла, добавени оцветители или добавки, или криминалистичен анализ.

През 2024 г. държавите-членки на ЕС са направили **130 уведомления** относно зехтин, като **15% от тях със сигурност са квалифицирани като измами с трансграничен характер**.

1.1.7 Месо и месни продукти

През 2024 г. категорията месо и месни продукти заема значителен дял от всички уведомления в системата ACN – 10%⁶ или 932 случая. Основният проблем са **микробиологичните опасности**, които представляват почти **половината от всички уведомления** в тази категория. Най-често съобщаваният патоген е **салмонела**, откривана основно в **птиче месо, кайма, свински колбаси и дивеч**, което сочи към хигиенни проблеми по време на преработка и производство.

Други често срещани патогени включват:

- ***Escherichia coli* (STEC)** – в говеждо и свинско месо;
- ***Listeria monocytogenes*** – също в говежди и свински продукти;
- ***Campylobacter*** – основно в птиче месо.

Освен микробиологични рискове, се съобщават и **химични замърсители**, макар и в по-малък брой случаи. Такива включват **олово и кадмий** в дивечово месо и **остатъци от ветеринарномедицински продукти**, включително **антибиотици**, които надвишават допустимите нива в **говеждо, свинско и птиче месо**. Докладвани са и **неразрешени или недекларирани добавки в храните**.

В категорията са регистрирани и случаи на **физични опасности** – откриване на **чужди тела**, като **метални фрагменти и пластмасови части**, произхождащи от производствения процес или опаковъчни материали, предимно в **преработени продукти**.

Докладвани са подправяне на записи и продукти:

- **Подвеждащо етикетиране** – например фалшив произход
- **Недекларирани замествания** – като заместване на говеждо или агнешко с пилешко месо в преработени или смесени продукти;
- **Незаконен внос на месо**.

Най-често съобщаваните държави на произход са **Полша и Бразилия**, които се свързват основно с **проблеми със салмонела и лоша хигиена**.

Проблеми с проследимостта и измами при конското месо

Между 2018 и 2024 г. в системата ACN са докладвани множество случаи, свързани с **нередности при конското месо**. Значителна част от тях са резултат от документални несъответствия – включително случаи, при които **коне, обявени за мъртви в една държава, впоследствие са били заклани в друга**, както и **неточно деклариран произход и местоназначение на животните**. Недостатъчното или неточно водене на документация и

⁶ Процентите обединяват категориите „Месо и месни продукти“ и „Птиче месо и продукти от птици“ в рамките на ACN.

неправилни декларации възпрепятстват проследимостта на движението и статуса на животните, създавайки предпоставки за измамни практики, като например повторно въвеждане в хранителната верига на животни, първоначално изключени от нея. За разглеждания период са докладвани десетки случаи на подобни нарушения, включително съмнения за измама, административни несъответствия и потенциални рискове за здравето.

1.1.8 Мляко и млечни продукти

През 2024 г. млякото и млечните продукти съставляват 3% (245) от всички нотификации в ACN, като 51% от тях са свързани с потенциални здравни рискове. Основните проблеми включват микробно замърсяване (***Listeria monocytogenes***, ***Escherichia coli* (STEC)**), плесени и **дрожди**), чужди тела и нарушения при етикетиране, обработка и съхранение.

През 2024 г. случай на патогенна инфекция, свързан с ***Yersinia enterocolitica*** в козе сирене от сурово мляко, произведено във Франция, е докладван под номер 2024.5201 в системата за бързо предупреждение. Нотификацията, подадена от Нидерландия, първоначално се отнася до замърсяване, установено в сирене, сервирано на американски круизен кораб. Впоследствие, чрез допълнителни разследвания от други държави членки, е установено, че продуктът е бил разпространен в 30 държави както в рамките на ЕС, така и извън него, като са регистрирани 181 случая на заболяване, свързани с консумацията му във Франция, Белгия, Норвегия и Люксембург.

През 2024 г. често се докладват несъответствия и съмнения за измама, свързани с проблеми в проследимостта, неправилна документация и фалшиво представяне на произхода. Чести са злоупотребите със защитени наименования за произход и защитени географски указания, както и манипулации с продукти чрез недекларирани добавки или заместители. Най-често замесени са продукти от **Франция, Италия и Нидерландия**.

1.1.9 Рибни продукти

Нотификациите, свързани с риба и рибни продукти, представляват 4% (388) от общия брой нотификации в ACN. Повечето от случаите (64%) включват възможни рискове за здравето. Основните проблеми, свързани с **рибните продукти**, докладвани в ACN, са **микробиологично замърсяване**, както и наличие на **тежки метали като живак, арсен и кадмий**. Чести са и нарушенията при етикетирането, включително несъответстващи идентификационни маркировки и липса на здравни сертификати. Лошото управление на хладилната верига е сериозен проблем, като много замразени продукти не се съхраняват при подходяща температура, което не само влошава качеството им, но и повишава риска от микробиологично замърсяване.

Остатъци от **ветеринарномедицински продукти** са открити главно в **сом и пангасиус**, като особено засегнат е вносът от **Виетнам**. При **рибата тон** често се регистрират повишени нива на **хистамин** и проблеми с контрола на температурата, докато при **сьомгата** най-честите опасности са микробиологични, например ***Listeria monocytogenes***. **Рибата меч** е често свързвана с наличие на тежки метали, особено **живак**.

Най-често продуктите с тези проблеми произхождат от **Нидерландия, Полша, Испания, Китай и Виетнам**.

1.1.10 Сладкарски изделия

През 2024 г. сладкарските изделия представляват 3% (225) от всички уведомления в системата ACN, като над половината от тях (51%) са свързани с потенциални рискове за здравето.

Най-често докладвани са **желираните бонбони**, в които освен **канабиноиди** като **тетрахидроканабинол (THC)** и **канабидиол (CBD)**, често се срещат и добавки като **карагенан (E 407)** и **ксантанова гума (E 415)**, които увеличават риска от задушаване при попадане в дихателните пътища. В други сладкарски продукти често се откриват **неразрешени съставки** като **титанов диоксид (E 171)** и **прекомерни количества оцветители**, например **Sunset Yellow (E 110)**. Основните проблеми в тази категория са свързани с неправилно етикетирание, липса на точна информация за алергени и здравни твърдения, както и с нарушения на законовите изисквания.

1.1.11 Пчелен мед

Броят на уведомленията за мед в ACN остава значителен – **52 случая**. Основният проблем е манипулирането на меда чрез **разреждане с добавени захари**, както и **фалшифицирани документи и подвеждаща информация за произхода**. Сериозен проблем представлява и **прекомерното съдържание на хидроксиметилфурфурал (HMF)**, което показва лошо качество поради неправилно съхранение или прегряване. По-малко са случаите на несъответстващо етикетирание, особено по отношение на състава и здравните твърдения при меда от манука. Съобщават се и случаи на **естествени токсини (пиролизидинови алкалоиди, граянотоксини⁷)** и наличието на забранени лечебни вещества като **силденафил и тадалафил⁸**, които крият риск за здравето.

1.2. Материали за контакт с храни

През 2024 г. уведомленията за материали, предназначени за контакт с храни, представляват 3% от всички случаи, като близо 70% от тях съдържат потенциални рискове за здравето. Основните засегнати продукти и най-често докладваните проблеми – около половината от тях са свързани с опасности от миграция (напр. първичниароматни амини, фталати и формалдехид), а останалите се отнасят главно до проблеми със състава (напр. бамбукови влакна в меламин и пластмасови продукти, предлагани на пазара като екологични алтернативи, но представляващи рискове за безопасността поради потенциална миграция на формалдехид, бисфенол А (BPA) в поликарбонатни форми за готвене и детски съдове за хранене).

Освен рисковете, свързани с химична миграция и състава на материалите, се наблюдават и физични дефекти като **корозия, износване и отделяне на покрития**, което може да доведе до поглъщане на **микрочастици**. Макар и по-малко на брой, нарушенията, свързани с документация и етикетирание – като липсващи декларации за съответствие, подвеждащи

⁷ Граянотоксините са токсични растителни съединения, произвеждани от някои видове от семейство Ericaceae, особено от рода Рододендрон. Те могат да се натрупват в меда, когато присъстват в нектара на растенията и бъдат събрани от медоносни пчели. Консумацията на такъв мед крие риск от остра интоксикация при хора, проявяваща се основно с нарушения в сърдечната и нервната система – като брадикардия, ниско кръвно налягане и объркване.

⁸ Тадалафил- активна съставка на лекарства за еректилна дисфункция.

твърдения и опити за избягване на граничен контрол – също представляват съществен дял от нотификациите.

Около 75% от всички нарушения произхождат от държави извън ЕС, като **Китай** се откроява с приблизително **52% от случаите**. Други значими страни на произход включват **Германия, Турция, Италия и Испания**, макар и с по-нисък интензитет на докладваните несъответствия.

В началото на ноември 2024 г. германски оператор установява по време на собствена проверка, че една партида 10-килограмови кофи за опаковане е замърсена с малки медни нишки. Тези кофи са съдържали шест партиди майонеза, която компанията незабавно започва да изтегля от пазара. Продуктът вече е бил достигнал в шест държави членки.

В средата на ноември е изпратено второ уведомление от Германия, в което е посочено наличието на медни нишки с диаметър 0,16 мм и дължина до 2 см. След получени сигнали от други производители е заподозряно, че самите опаковки може да са източникът на проблема. При разследването е установено, че заземителен кабел е увреден от продължително движение и огъване, в резултат на което малки медни нишки са проникнали в кофите по време на автоматичен процес на подреждане. Дефектът не е засечен от системите за контрол, тъй като металотърсачите не са настроени да откриват толкова малки частици. Замърсяването е свързано не само с един, а с два вида кофи, използвани за междинни продукти като крема сирене, майонеза и кисело мляко, които са използвани в производството на салати, пици и замразени храни. В резултат на това компаниите са изтеглили засегнатите крайни продукти от пазара в общо 16 държави членки, за да гарантират безопасността на потребителите.

2. Нотификации за фуражни продукти в ACN през 2024 г.

През 2024 г. нотификациите, свързани с фуражни продукти, представляват **5%** от всички съобщения в системата ACN, или общо 494 уведомления. Половината от тях са свързани с **потенциални рискове за безопасността на фуражите**, а останалите се отнасят до **етикетиране, състав и проследимост**.

Микроорганизми, особено **Salmonella**, често се откриват в соев шрот, слънчогледов експелер и рибно брашно. Остатъци от пестициди (по-специално **хлорпирифос**) се откриват често в продукти като сушена ябълкова пулпа, брашно от рожков и ленено семе, основно с произход от Украйна. Някои случаи на наличие на **тежки метали и металоиди (напр. кадмий)** са установени в **комбинирани фуражи и рибно брашно**, като част от тях са свързани с внос от **Перу и Китай**. Освен това, замърсители от околната среда, като **диоксини**, са открити в **рибено масло, фуражни добавки с мед и палмови мастни киселини**, което подчертава риска от замърсяване на суровините с произход от **Ирландия, Индия и Индонезия**. **Микотоксини като дезоксиниваленол (DON) и фумонизини** се срещат често в допълващи фуражи за свине, докато **афлатоксини са докладвани в просо и фъстъчени ядки**. Най-честите случаи на несъответствие са свързани с **неправилно етикетироване, неразрешени твърдения, неразрешени фуражни добавки или съставки (напр. лутеин, зеаксантин и екстракти от спирулина в храни за домашни любимци, CBD, неразрешени ГМО), несъответствия в състава и проблеми в проследимостта**.

През втората половина на 2024 г. няколко държави от ЕС докладват случаи на неврологични симптоми при кучета, свързани с дъвчащи продукти от говежда кожа, произведени в Китай. Първият сигнал идва от Финландия, последван от нови случаи в Германия и Дания. Продуктите са разпространявани основно чрез онлайн търговци със складове в Белгия, Полша и Чехия.

Лабораторни тестове първоначално не установяват отклонения, но по-късно Полша открива наличие на танини — вещества, използвани при дъбене на кожи. В отговор е наложена забрана за продажба на тези продукти, а Европейската комисия изисква разследване от китайските власти и временно спиране на экспортните сертификати.

3. Живи животни

4.1 Административни действия относно търговията с домашни любимци в ЕС

През 2024 г. в системата ACN са подадени **483 уведомления**, свързани с котки и кучета, като голяма част от тях се отнасят до **предполагаема измама и незаконна търговия**. Чести нарушения включват липсваща или подправена документация – като здравни сертификати, паспорти за домашни любимци и стикери за ваксинация – както и съмнения относно произхода и възрастта на животните.

В отговор на нарастващите случаи на несъответствия, **през октомври 2024 г. Европейската комисия създава Мрежата за домашни любимци (Pet Network – PAN)**. Това е специализирана платформа за административна помощ и сътрудничество между държавите членки, с фокус върху борбата с измами, незаконна търговия и подобряване на координацията и обмена на информация.

Мрежата позволява по-ефективно взаимодействие между компетентните органи и засилва усилията за прилагане на действащото законодателство в областта на хуманното отношение и безопасността на домашните любимци. Най-много уведомления са подадени от **Словения, Германия, Белгия и Нидерландия**. Основният произход на животните е както от държави от ЕС (**предимно Румъния, България, Хърватия и Полша**), така и от страни извън ЕС, включително **Сърбия, Турция, Украйна, Беларус и Русия**.

4.2 Хуманно отношение към животните

През октомври 2024 г. Европейската комисия създава **Мрежа за хуманно отношение към животните (Animal Welfare Network – AWN)**, с цел да подобри административното сътрудничество и обмена на информация между държавите членки по въпроси, свързани със защита на животните. Мрежата обхваща целия жизнен цикъл на селскостопанските животни – от отглеждането и транспортирането до клането – и функционира в съответствие с действащото законодателство на ЕС.

Поради специфичния ѝ фокус, случаите, свързани с кучета и котки, се обработват чрез отделна система. AWN позволява подаване на заявки за съдействие, обмен на добри практики и хармонизиране на стандартите за хуманно отношение в целия ЕС.

В началния си етап мрежата функционира с ограничена активност, тъй като държавите членки определят контактни точки и се запознават със системата. В края на 2024 г. се провежда обучителна сесия и се разпространяват насоки за работа с платформата. Със стабилно изградена

инфраструктура, AWN е готова да подкрепи разширено сътрудничество и увеличаване на уведомленията през 2025 г., като допринася за по-ефективно прилагане на стандартите за хуманно отношение към животните в ЕС.

4. Уведомления, свързани със здравето на растенията в ЕС през 2024 г.

Мрежата за здраве на растенията обединява 27-те държави членки на Европейския съюз и Швейцария с цел обмен на уведомления за несъответствия при пратки, които се придвижват между страните. При установяване на проблеми със стоки от трети страни, транспортирани в рамките на ЕС, се използва системата iRASFF. Освен за несъответствия, държавите могат да използват системата и за споделяне на планове за действие при вредители, съмнения за измами или искания за помощ.

През 2024 г. са обменени общо **397 уведомления**, от които:

- 171 са за установени несъответствия
- 226 са свързани с планове за действия при вредители

Най-много уведомления за несъответствия са подадени от **Белгия (34)**, следвана от **Полша и Естония (по 16)**. Относно произхода на продуктите, **152 уведомления** са за стоки от държави в ЕС, най-често от **Нидерландия, Италия и Испания**; **22 уведомления** са за продукти от **трети страни**.

Най-честата основа за уведомленията са официален контрол в обектите на оператори – 78 уведомления, следвани от официален контрол на пазара – 39, както и резултати от програми за надзор и мониторинг – 19 уведомления.

Най-често докладваните проблеми включват:

- откриване на регламентирани вредители (99 случая);
- несъответстващи растителни паспорти (50 случая);
- липсващи или неправилни маркировки по ISPM 15⁹ за дървени опаковки (16 случая);
- подозрения за наличие на вредители и измами.

По категории продукти най-голям брой уведомления са регистрирани за растения за засаждане (106 уведомления), следвани от плодове и зеленчуци (32 уведомления) и дървени опаковки (11 уведомления).

5. Продукти за растителна защита

През 2024 г. продължава инициативата на Европейската комисия за контрол върху **незаконните продукти за растителна защита**, започнала през май 2023 г. и планирана да продължи и през 2025 г. Тя се осъществява от **Мрежата на ЕС за хранителни измами (EU**

⁹ ISPM 15 (International Standards for Phytosanitary Measures No. 15) е Международен стандарт № 15 на Организацията на ООН по прехраната и земеделието (ФАО), който регулира третирането и маркирането на дървени опаковъчни материали, използвани в международната търговия, с цел предотвратяване на разпространението на вредители и болести по растенията.

Food Fraud Network) в тясно сътрудничество с **Европол**¹⁰, в рамките и под действието **EMPACT Envicrime**¹¹, както и като част от операции, свързани с правата върху интелектуалната собственост, като **Silver Axe**¹².

Основната цел е да се противодейства на **търговията с незаконни пестициди** чрез координирани действия между компетентните органи и органите на реда. Въпреки някои предизвикателства, **успешната координация и сигурният обмен на информация** между институциите се оказват решаващи за ефективността на операцията. През 2024 г. са подадени **22 уведомления**, свързани с незаконни продукти за растителна защита.

7. Заключение

Докладът за 2024 г. показва значителен напредък в прилагането на цифрови технологии и изкуствен интелект в Мрежата за предупреждения и сътрудничество (ACN), което подобрява проследяването и ранното засичане на измами в хранителната верига на ЕС. Платформата Tracemap и други иновативни инструменти позволяват ефективен анализ на големи обеми данни, подпомагайки координацията между държавите членки и разширяването на обхвата на мрежата с нови направления, като хуманно отношение към животните и домашни любимци.

Комисията препоръчва засилване на лабораторния контрол, строг надзор над онлайн търговията и повишен външен контрол върху вноса от рискови страни като ключови мерки за борба с измамите и гарантиране на безопасността и качеството на храните в ЕС. Този интегриран подход, съчетаващ технологии, сътрудничество и ефективен контрол, е от съществено значение за защитата на потребителите и поддържането на високи стандарти в хранително-вкусовия сектор.

Други информации в областта на храните, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Източник:

https://food.ec.europa.eu/document/download/a47b9d6a-9b47-4b57-a1ca-35e5bbfa837f_en?filename=acn_annual-report_2024.pdf

Изготвил:

инж. Даниела Новакова

Главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

Дата: 01.07.2025 г.

¹⁰ Европол - Европейска полицейска служба

¹¹ EMPACT Envicrime е координирана инициатива на Европейския съюз за борба с престъпленията срещу околната среда, включително незаконната търговия с пестициди и други фитосанитарни продукти.

¹² Операция Silver Axe е ежегодна международна операция, координирана от Европол, насочена към разкриване и предотвратяване на незаконната търговия с продукти за растителна защита в Европейския съюз.